

Revenue

Witold Mikołajczyk

Na wstępie trzeba przypomnieć, że istnieje wystawiennicza klasa revenue, której bardzo różnicowane walory są skarbnicą do wykorzystania m.in. w klasie otwartej. Z ostatnich prezentacji, które obejrzałem w pierwszym półroczu br., dwie były szefa Komisji FIP Revenue, Ralpha Ebnera. Pierwsza, pt. Revenue Philately, odbyła się 17 lutego br. w ramach Indyjskiego Kongresu Filatelistycznego [1]. Na marginesie, podczas trwania tego kongresu odbyło się szereg innych prezentacji – w klasie tematycznej, otwartej i literatury. Druga prezentacja pt. 400 Jahre Wertzeichen – Die erste Fiskalwertzeichen in den Nederlanden (400 lat znaków opłaty – Pierwsze znaki opłat skarbowych w Holandii) odbyła się w ramach seminarium online BDPH [2].

W swoim eksponacie „Gminna Bojanowo moja mała Ojczyzna” zamieściłem tego rodzaju walory. Poniżej fragment jednej z kart.

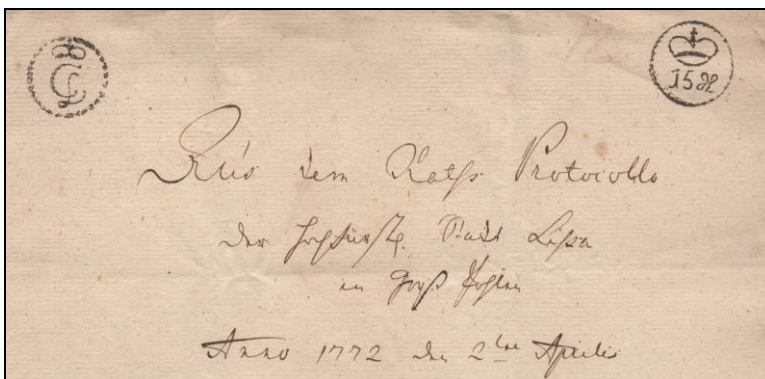
Idąc śladem prezentacji Ralpha Ebnera, na początku niniejszego tekstu również zamieszczam pierwszą całośćkę. Od 1 lutego 1608 r. w Republice Weneckiej opracowano

i zaczęto używać druku z grafiką skrzydlatego lwa i literami AQ (Aqva) z opłatą 4 soldi. Całostka miała wymiar ok. 30 x 21 cm.

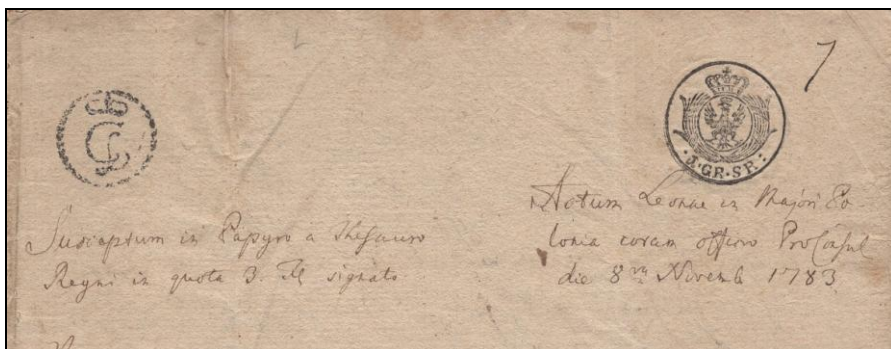

Całostka AQ nadana 23 września 1620 r.

W Rzeczypospolitej dopiero król Stanisław August Poniatowski w 1775 r. wydał dekret, wprowadzający polskie papiery stemplowe do sporządzania dokumentów. Przed tą datą były używane w dobrach Sułkowskich (właścicieli Rydzyny i Leszna), na mocy królewskiego przywileju Augusta II i Augusta III, lokalne sygnety i pieczęcie kontrolne Księcia Augusta Sułkowskiego „A.S.” [3]. Spośród pięciu udokumentowanych wariantów tych papierów stemplowych poniżej przedstawiam dwa z nich. Warto odnotować, iż to były pierwsze opłaty lokalne, jakie wprowadzono na ziemiach polskich!

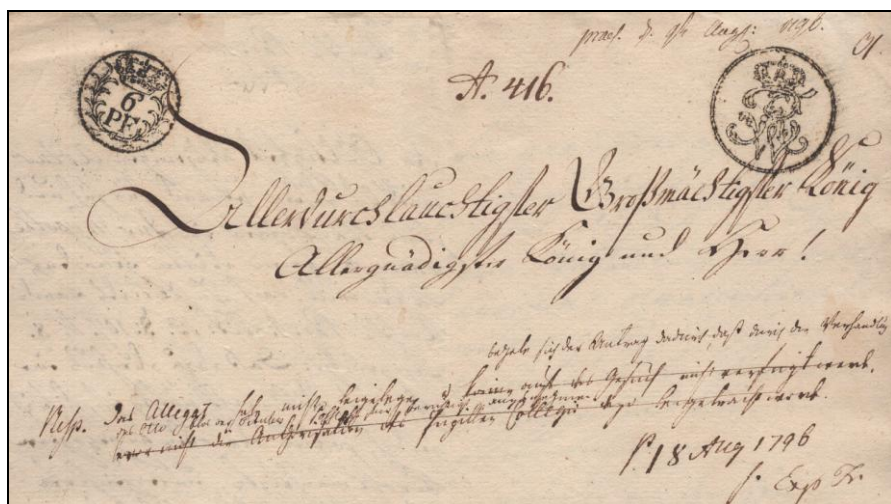

Dokument z pieczęcią kontrolną CL miasta Leszno oraz sygnetą 15 florenów wystawiony w Lesznie 2 kwietnia 1772 r.

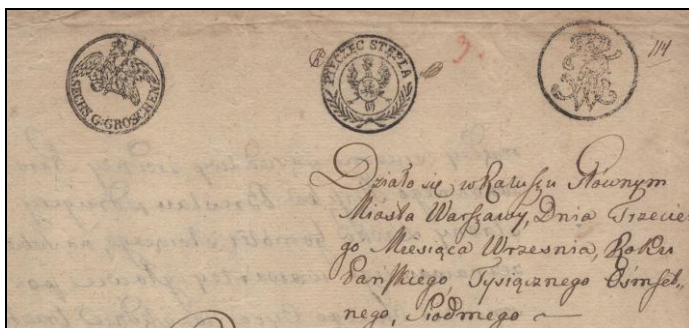
Dokument z pieczęcią kontrolną CL miasta Leszno oraz sygnetą 1 GR. SR sporządzony 8 listopada 1783 r. w Lesznie.

W wyniku II i III rozbioru na ziemiach zagarniętych przez Prusy obowiązywały pruskie papiery stemplowe. W Prusach sygnety wprowadził Fryderyk I dekretem z dnia 15 lipca 1685 r. Kolejne wydania sygnet miały miejsce w 1680, 1701, 1713, 1740, 1765, 1766, 1786 oraz 1804 r. [4].

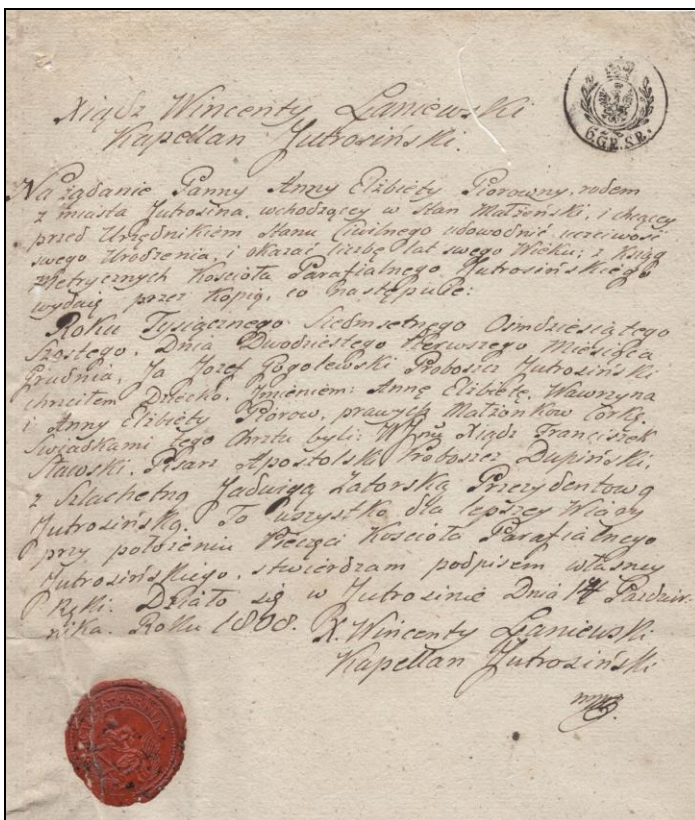
Pruski papier stemplowy z sygnetą 6 Pfennig oraz pieczęcią kontrolną z monogramem „F.W.R.” – Fridericus Wilhelm Rex na dokumencie z 18 sierpnia 1796 r.

W 1807 r., wedle postanowień traktatu w Tyłży, powstało Księstwo Warszawskie. W ramach tworzenia polskiej administracji, nastąpiła również „polonizacja” pruskich papierów stemplowych poprzez dodanie pieczęci kontrolnej.

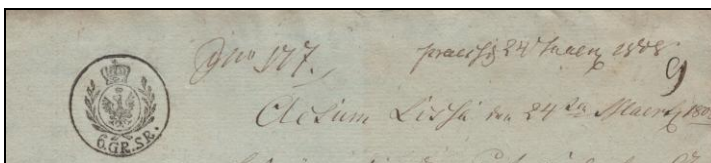

Dokument z 3 września 1807 r. opatrzony sygnetą pruską „SECHS G. GROSCHEN”, pieczęcią kontrolną „PIECZEĆ STEPLA” (!) z polskim orłem pośrodku oraz pruską pieczęcią kontrolną „F.W.R.” [5].

Poniżej papiery stemplowe z okresu Księstwa Warszawskiego z pierwszego wydania sygnet [6].

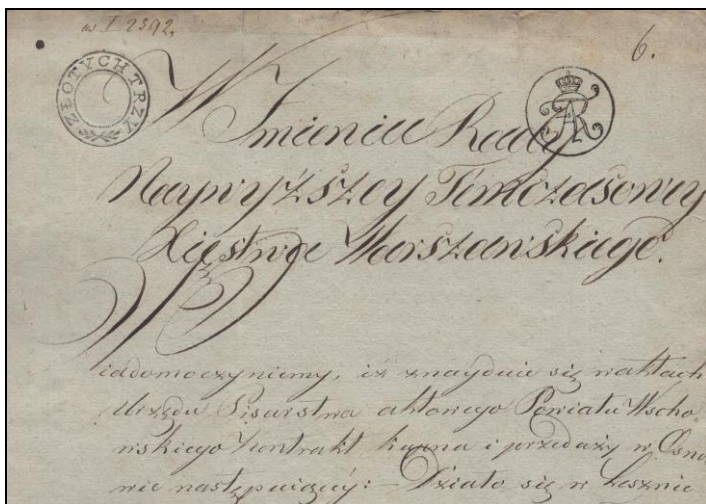

*Dokument z 14 października 1808 r. opatrzony sygnetą 6 GR.SR. oraz pieczęcią lakową kościoła
pw. św. Katarzyny w Jutrosinie.*

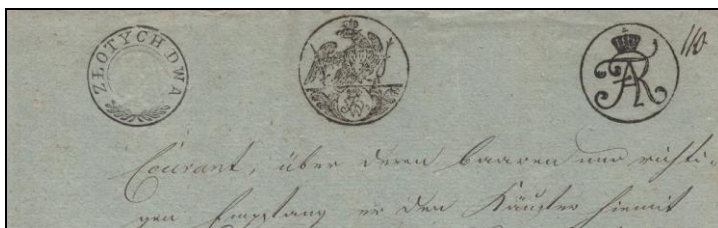
Dokument z 24 marca 1808 r. opatrzony sygnetą 6 GR.SR.

Wydanie II sygnet Księstwa Warszawskiego zostało wprowadzone na mocy ustawy z 23 grudnia 1812 r. [7].

Dokument z 8 maja 1815 r. sporządzany na papierze stemplowym z sygnetą „ZŁOTYCH TRZY” oraz pieczęć kontrolną „FA.R.” (Frideric August REX).

W oparciu o ustalenia Kongresu wiedeńskiego z 1815 r. nastąpiła likwidacja Księstwa Warszawskiego, a ziemie polskie ponownie znalazły się pod administracją dotychczasowych zaborców. Nastąpiła depolonizacja papierów stemplowych KW. Z dwóch dotychczasowych departamentów KW – bydgoskiego i poznańskiego – utworzono Wielkie Księstwo Poznańskie. W okresie przejściowym korzystano jeszcze z papierów stemplowych KW [8].

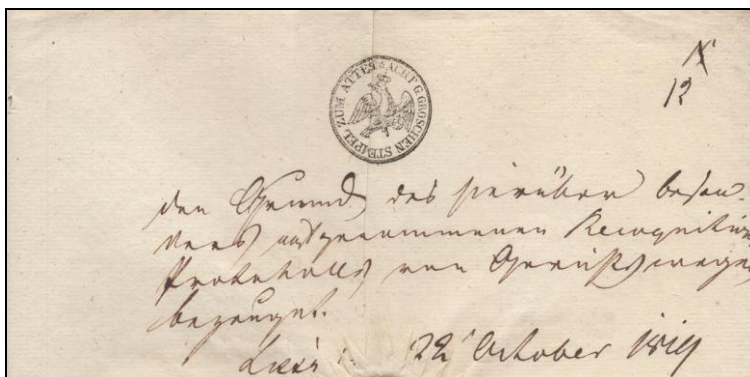
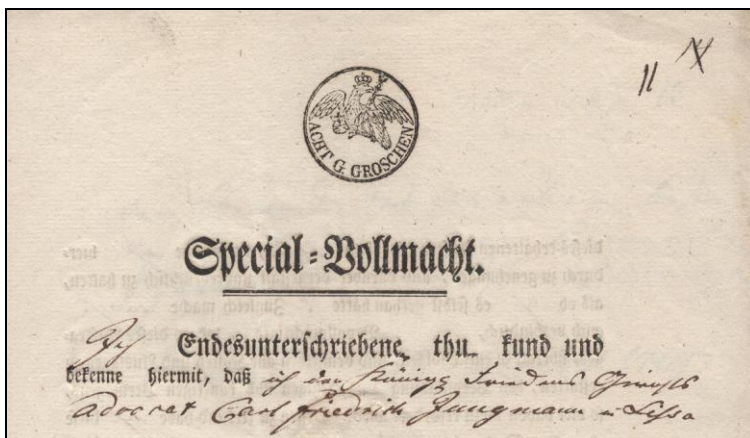

Dokument z 26 lipca 1815 r. sporządzony na papierze stemplowym z sygnetą Księstwa Warszawskiego „ZŁOTYCH DWA”, pieczęcią kontrolną „FA.R.” oraz dodatkową pieczęcią kontrolną bez wartości.

Po 1815 r. na terenie zaboru pruskiego powróciły do obrotu pruskie papiery stemplowe z sygnetami wprowadzonymi w 1804 r. [9].

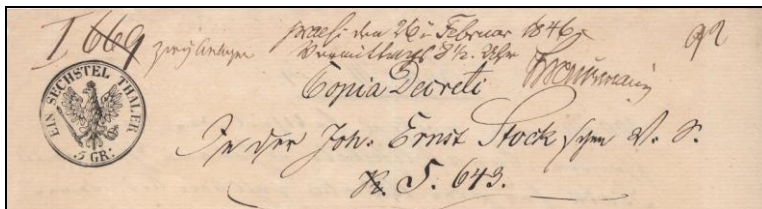

Dokument sporządzony w Lesznie 17 marca 1822 r. na papierze stemplowym z sygnetą „ZWEY G. GROSCHEN” oraz dodatkową małą sygnetą z napisem „VI PFENN”.

Dokument sporządzony 22 października 1819 r. na papierze stemplowym z sygnetą „ACHT G. GROSCHEN” oraz dodatkową sygnetą „ACHT G. GROSCHEN STEMPEL ZUM ATTES”.

W 1820 r. na terenie Prus zostały wprowadzone nowe sygnety [10].

Dokument z 26 lutego 1846 r. sporządzony na papierze stemplowym z sygnetą „EIN SECHSTEL THALER”, „5 GR”.

Ze względu na obszerność dokumentów – większość w formacie ok. 23 x 38 cm – przedstawiam tylko górne fragmenty papierów stemplowych zawierające sygnety i pieczęcie kontrolne. Niektóre zawierają pieczęcie suche lub lakowe, co może stanowić dodatkową przesłankę do wykorzystania tego typu walorów w budowie ekspozycji w klasie otwartej. Wszystkie prezentowane fragmenty dokumentów pochodzą ze zbiorów własnych.

Zainteresowanym polecam też pierwsze opracowanie Jana Zaborowskiego „Katalog sygnet na ziemiach polskich od 1772 roku”, Leszno 1999, które znacząco zostały rozszerzone w kolejnych wydaniach, cytowanych w przypisach. Z kolei katalogi znaków fiskalnych w innych krajach można znaleźć m.in. na stronie internetowej:

http://philathek.com/katalogo/index.php?page=shop.browse&option=com_virtuemart&Itemid=31

[1] <https://philateliccongressofindia.com/pci-youtube-channel/>

[2] https://www.bdph.de/fileadmin/Bilder/Philatelie/Online-Seminare/20240224_bdph_ebner_sd.mp4

[3] Wł. Ługowski, J. Zaborowski, Katalog sygnet na ziemiach polskich od XVIII wieku, Leszno 2001, s.49-53; Leszno 2006, wyd. IV s.93-97;

[4] jw. wyd. 2001 s.26-39; wyd. 2006 s.61-73;

[5] jw. wyd. 2001 s.33-35; wyd. 2006 s.74-77;

[6] jw. wyd. 2001 s.55-57; wyd. 2006 s.98-102;

[7] jw. wyd. 2001 s.59-60; wyd. 2006 s.106-107;

[8] jw. wyd. 2001 s.37; wyd. 2006 s.79;

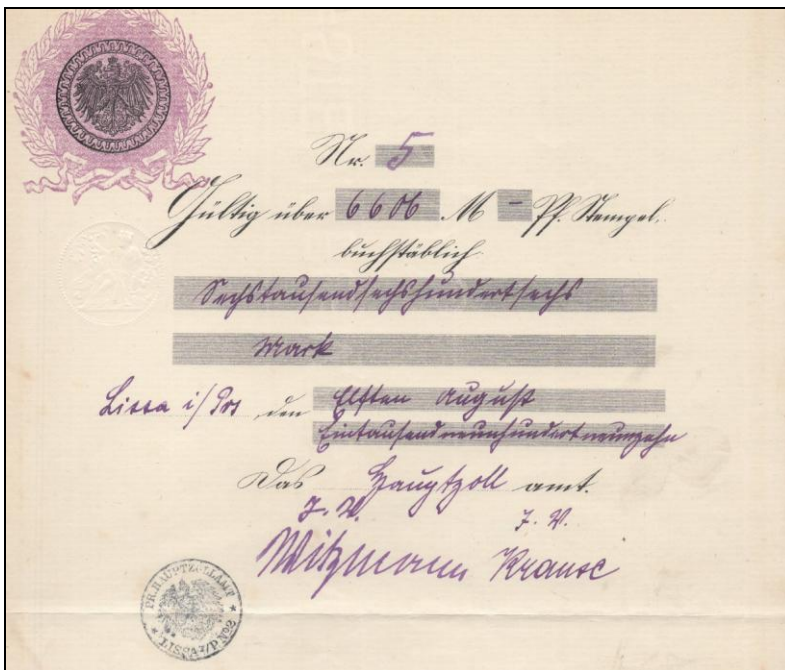
[9] jw. wyd. 2001 s.32-33; wyd. 2006 s.72-73;

[10] jw. wyd. 2001 s.38-40; wyd. 2006 s.82-83.

Revenue (2)

Witold Mikołajczyk

W 1897 r. do obiegu trafiło już ostatnie wydanie sygnety w Cesarstwie Niemieckim. Według katalogu ich wartości mieściły się w przedziale od ½ do 1000 M w liczbie 20 sygnety oraz jedna bez oznaczenia wartości [1].

Dokument z 11 sierpnia 1919 r. na druku z sygnety bez oznaczenia wartości, (wartość opłaty skarbowej wpisywano cyframi i słownie).

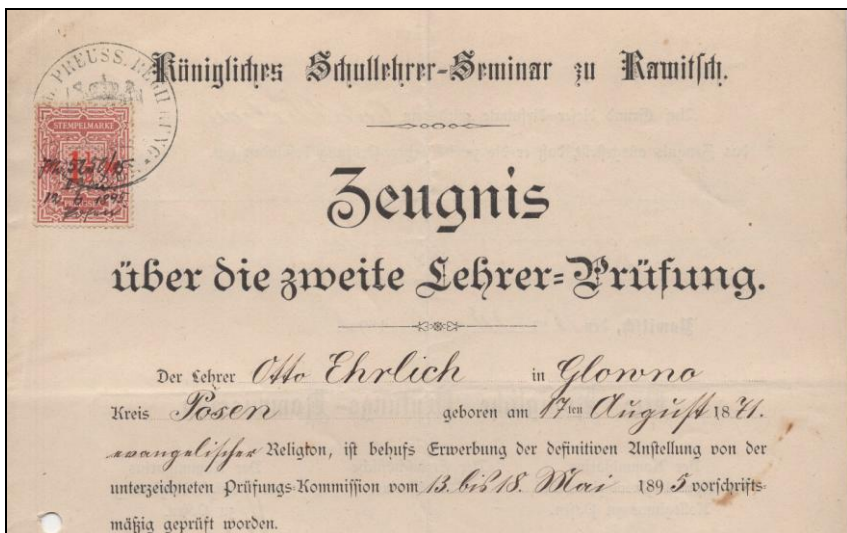

Dokument z 22 września 1919 r. na druku z sygnetą o wartości 500 M [2] ze znaczkami opłaty stemplowej wprowadzonymi 1 kwietnia 1896 r. do obrotu – o wartości 70 Marek (znaczkami o nominale 50 i 20 M) [3] oraz o wartości 330 M (znaczkami o nominale 300, 50, 20, 10 M) [4].

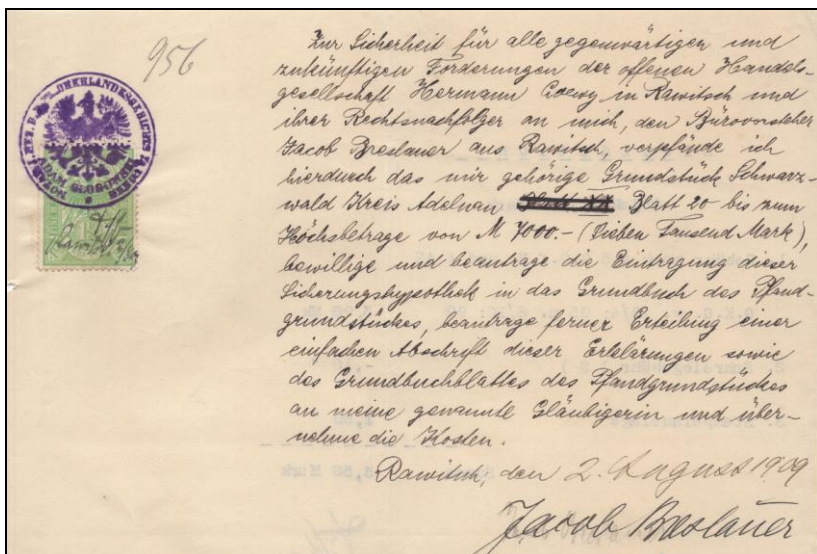
W drugiej połowie XIX wieku w miejsce papierów stemplowych na terenie Prus zostały wprowadzone znaczki opłaty fiskalnej. Pierwsze wydanie pruskich znaczków fiskalnych miało miejsce 1 listopada 1862 r. W zależności od przeznaczenia były wydane w nominatach od 5, 10, 15, 20, 25 Sgr. do 1 i 2 Thl.

Opłata stemplowa o nominale 15 M według wzoru wprowadzonego przez Cesarstwo Niemieckie w listopadzie 1877 r. [5].

Opłata stemplowa o nominale 1 ½ M według wzoru wprowadzonego przez Cesarstwo Niemieckie, listopad/ grudzień 1881 r. [6].

Opłata stemplowa o nominale 1 ½ M według wzoru wprowadzonego przez Cesarstwo Niemieckie 1 kwietnia 1896 r. [7].

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 r., na obszarze ziem polskich zagarniętych przez zaborców stosowano różne znaczki opłat fiskalnych. Dla ziem byłego zaboru pruskiego wprowadzono różniące się walutą i treścią znaczki opłat

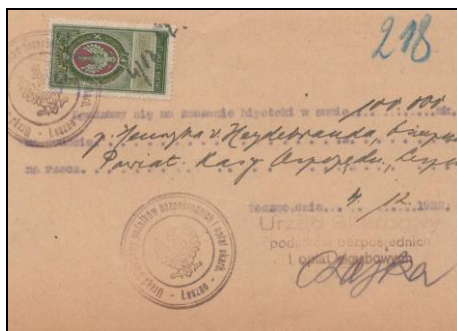
fiskalnych. Poniżej przykład dokumentu ze znaczkami opłaty stemplowej, obowiązujących w Poznańskim w latach 1920-1922.

Dokument z 18 września 1920 r. opatrzony znaczkami stemplowymi z wydania I w 1920 r. o nominale 3 M, z II wydania 1920 r. o nominale 1 ½ M i z III w 1920 r. o nominale 25 M [8].

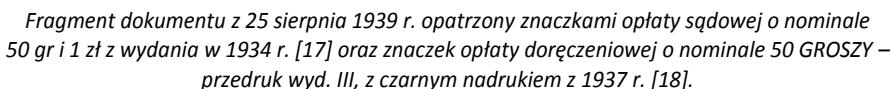
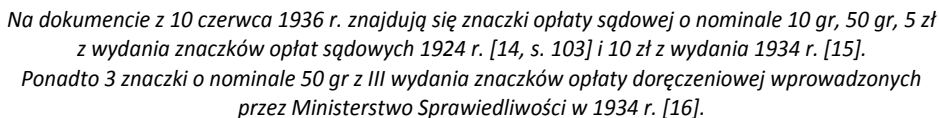
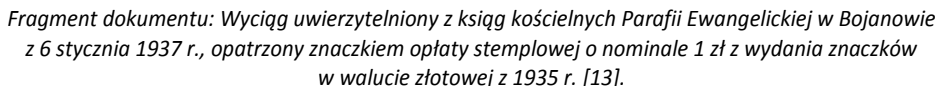
Dokument z 21 listopada 1922 r. opatrzony znaczkami stemplowymi z wydania IV z 1920 r. o nominale 200 M [9].

Dokument z 4 grudnia 1922 r. opatrzony znaczkiem opłaty stemplowej w walucie markowej z wydania w 1921 r. [10].

Znaczkii opłaty stemplowej w walucie złotowej o nominale 10 gr i 1 zł, które wprowadzono w 1927 r. [11] oraz znaczkii opłaty sądowej w walucie złotowej o nominale 10, 20, 50 gr, 1 zł i 3 zł, które wprowadzono do obiegu w 1924 r. [12].

Znaczkii opłaty administracyjnej, wydane przez Magistrat miasta Leszno wprowadzone w 1925 r. do obiegu:

*Opłaty o nominale 0,10 zł, 5 zł i 10 zł.
W obiegu były jeszcze znaczki
o nominale 0,25 zł i 1 zł [19].*

W 1940 r. po zajęciu Leszna przez Niemców, wprowadzono nowe wzory znaczków opłat miejskich Lissa (nazwa Leszna w okresie okupacji).

*Znaczki opłat o nominale 1 i 2 M,
które pierwotnie kasowano
odręcznie pisząc datę na znaczku.
W okresie późniejszym używano
stempla tuszowego.
W obiegu były jeszcze znaczki
o nominale 3 Rm [20].*

Kolejna zmiana wzoru nastąpiła w 1944 r.

Znaczki opłaty Standesamt Lissa o nominale 60 Rpf i 1 Rm [21].

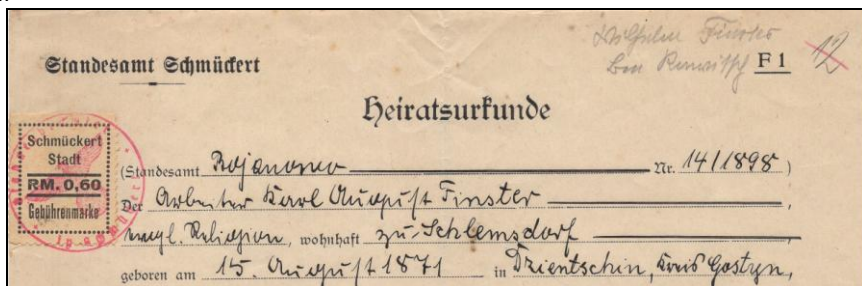
Autorzy „Katalogu znaków opłat lokalnych” podają, iż tuż po wyzwoleniu 17 stycznia 1945 r. Magistrat Leszna powrócił do używania znaczków opłaty obowiązujących w okresie międzywojennym, które w 1946 r. opatrzone nadrukiem o nominale 20 i 100 zł [22].

Niemniej w swoich zbiorach posiadam wycinek z 14 marca 1945 r. (poniżej), który wskazuje iż w użyciu były również znaczki opłaty wprowadzone do obiegu w 1940 r.

*Znaczki opłaty na dokumencie z pieczęcią
tuszową Zarządu Miejskiego w Lesznie.*

Bojanowo od listopada 1940 do 17 stycznia 1945 r. nosiło nazwę Schmückert. Władze okupacyjne również wprowadziły do obrotu znaczki opłaty miejskiej o nominale 0,50 i 0,60 RM.

Fragment wyciągu aktu małżeństwa wydany przez Magistrat Schmückert 7 marca 1941 r. opłacony znaczkiem o nominale 0,60 RM.

W pierwszych latach powojennych w Bojanowie Zarząd Gminy wprowadził znaczki opłaty administracyjnej o nominale 20 i 50 zł [23].

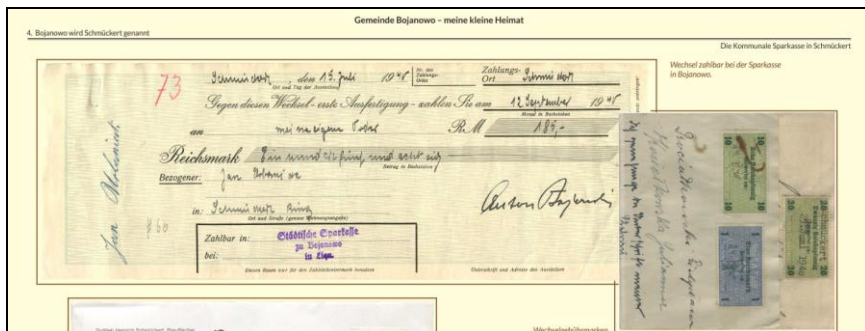

Fragment odpisu skróconego aktu małżeństwa z 29 września 1949 r. opłacony dwoma znaczkami opłaty administracyjnej o nominale 50 zł każdy.

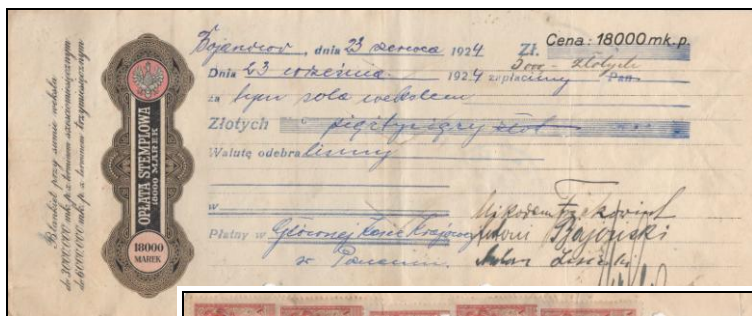
Akt zgonu wydany 22 września 1949 r. przez USC w Poznaniu, opatrzone dwoma znaczkami opłaty skarbowej o nominale 15 zł z wydania w 1948 r. [22] oraz opłatą administracyjną Zarządu Miejskiego w Poznaniu o nominale 100 zł [24].

W swoim eksponacie zamieszczam blankiet weksla III Rzeszy z okresu II wojny światowej, kiedy zmieniono nazwę Bojanowo na Schmückert.

Fragment karty z eksponatu.

Proces normalizacji w opłatach stemplowych od weksli, po odzyskaniu całości ziem polskich od dotychczasowych zaborców, rozpoczął się od Ustawy z 17 lipca 1920 r., (Dz. U. Nr 83, poz. 553). Dopiero 13 maja 1922 r. zostało wydane rozporządzenie dotyczące wzorów blankietów wekslowych (Dz. U. Nr 38, poz. 318).

Blankiet wekslowy w walucie markowej do maksymalnej sumy wekslowej 300 tys. mkp z sześciomiesięcznym terminem i do 600 tys. mkp z trzymiesięcznym terminem wykupu i opłatą stemplową 18000 mkp [25]. Na rewersie 27 znaczków opłaty stemplowej o nominale 1 milion każdy z wydania w walucie markowej z 1923 r. [26].

W dwóch tekstach przedstawiłem niejako „klasyczne” przykłady revenue. Siggając tyłko do cytowanych w przypisach katalogów, czytelnik odnajdzie całą różnorodność znaczków przypisanych do określonych tytułów pobierania opłat fiskalnych. Polecam m.in. stronę Arbeitsgemeinschaft Fiskalphilatelie e.V. (<https://www.fiskalphilatelie.de>, podstronę „Literaturangebote”, która zawiera wszystkie katalogi opracowane przez Martina Erlera).

-
- [1] Wł. Ługowski, J. Zaborowski, Katalog sygnet na ziemiach polskich od XVIII wieku, Leszno 2006, wyd. IV, ss. 85-87;
 - [2] jw.;
 - [3] M. Erler, J.A. Norton, Katalog der Stempelmarken von Deutschland, Catalogue of the adhesive Revenues of stamps of Germany III, Altdeutsche Staaten bis 1945, Anhalt bis Kurhessen, Old German Staaten to 1945, Anhalt to Kurhessen, Icking 1979 ss. 70-72;
 - [4] M. Erler, J.A. Norton, Katalog der Stempelmarken von Deutschland. Catalogue of the adhesive Revenues of Germany I, Deutsches Reich/ Germany, Icking 1998, s. 54-55;
 - [5] przypis 3 s. 67;
 - [6] jw. s. 68;
 - [7] jw. s. 69;
 - [8] Wł. Ługowski, J. Zaborowski, Katalog znaków opłat fiskalnych. Revenue na ziemiach polskich, Leszno wyd. II 2006, ss. 76-81;
 - [9] jw.;
 - [10] jw. s. 67;
 - [11] jw. s.71;
 - [12] jw. ss. 103–104;
 - [13] jw. ss. 72–72;
 - [14] jw. s.103;
 - [15] jw. s. 104;
 - [16] jw. ss. 119–120;
 - [17] jw. s. 104;
 - [18] jw. s. 120;
 - [19] Z. Korszeń, J. Zaborowski, Katalog opłat lokalnych ziem polskich, Leszno 2000, s. 90;
 - [20] jw.;
 - [21] jw.;
 - [22] jw., dodatek s. 3;
 - [23] Katalog znaków opłat fiskalnych... cyt. wyd. s. 189. Wydanie z 1948 r. zastały wprowadzone na podstawie Dekretu z dnia 1 lutego 1947 r. (Dz. U. z 1948 nr 59, poz. 468);
 - [24] Katalog opat lokalnych... cyt. wyd. dodatek s. 15;
 - [25] Wł. Ługowski, J.M. Morawski, J. Zaborowski, Weksle na ziemiach Polskich, Leszno 2003, ss. 108-112;
 - [26] Katalog znaków opłat fiskalnych... cyt. wyd. s. 67.